

Vallásosság és lelki élet

Gondolatok a vallásgyakorlás gondolkörén továbbhaladva

Az Unitárius Élet 2004/2-es számában (7–9.old) a vallásosság és a vallásgyakorlat kérdésében addig jutottunk el, hogy egyesek azt mondják: *temp-lomba járás nélkül is lehet imádni, félni, tisztelni a jó Istent*. Ez valóban így van. Ennek igazságát előző cikkünkben is elismertük. De ezt a gondolkört nem vittük végig. Úgy gondoljuk azonban, hogy ehhez még valamit hozzá kell fűznünk, mert ez így túlzottan leegyszerűsítő, semmitmondó megállapítás lenne.

Gondoljunk csak bele, tapasztalataink szerint mi jellemzi az igazán vallásos embert? Erre a kérdésre olyan válaszokat kaphatunk, hogy

1. „Istenfélő” vagyis nem tesz semmi olyan dolgot, ami a jó Isten akarata ellenére való lenne. Nem káromkodik, nem trágárkodik, nem bujálkodik, nem tesz semmi alávaló dolgot, rosszat, keresztény emberhez nem méltót, kivetendőt stb. Szeretettel viselgetik embertársai iránt. Másokat hirtelen haragból, indulatból oktanul nem sért meg, nekik fájdalmat, kárt nem okoz. Igyekszik becsületesen élni. Munkából, szorgalomból szerzi meg a számára szükséges javakat és nem tulajdonítja el mások jószágait.

2. Betartja a keresztény, a vallásos erkölcs szabályait, vagyis a Tízparancsolatot és annak szellemében él.

3. Becsületesen, megértően és mértéktartóan él. Nem csap be senkit. Akin kell és lehet azon segít. Megérti az elesettek, a bajbajutottak, a szenvedők nehéz helyzetét, és ahogy tud enyhít fájdalmaikon, bajaikon. Nem önző, nem harácsoló, nem magánakvaló, nem hivalkodó és ha jobb módú, vagy hatalmon lévő, akkor nem él vissza helyzetével, hatalmával. Ellenkezőleg a hatalmát mások segítségére, felemelésére, gondjaik enyhítésére, megoldására használja fel.

4. Szülőszerető, testvérszerető, családszerető, rokonszerető, szegénypárti, egyházszerető, házasszerető, és nem feltétlenül utálja a gazdagokat, hanem cselekedeteik alapján bírálja el őket. (Mire jutott volna az ország és a magyarság, ha nem lettek volna olyan gazdag, segítőkész emberek, mint Széchenyi István, vagy Mikó Imre?)

Hosszasan lehetne ezeket a kritériumokat sorolni. De most itt a teljesség igénye nélkül, csak néhány olyan dolgot említettünk meg, amely minden vallásos emberben önkéntelenül felmerül, ha erről kezdjük őket faggatni. Hogyan lehetne ezeket a tulajdonságokat rövidebben összefoglalni? Úgy gondolom, hogy **a vallásos embereknek van lelkiéletük, lelki vezérlésük, vagyis lelkiismeretük**. Hogy alakul ki ez bennük?

A lelkiélet, lelki kontroll, a jól működő lelkiismeret kétféleképpen alakulhat ki az emberekben:

1. **Gyermekkoruktól kezdve, ha vallásos szellemben nevelik őket**. Így észrevétlenül és automatikusan jutnak el abba a kegyelmi állapotba, hogy részesülhetnek abban az áldásos isteni kegyben, hogy a jó Isten saját gyermekei közé fogadja őket, gondját viseli nekik, egyengeti útjukat, az élet megannyi útvesztője közepette.

Megóvja a tévedésektől, a kisiklásoktól, az eltévelyedéstől, a bűnbeeséstől. Véleményem szerint a marxistákkal szemben az ember és az állatvilág között nem az a legnagyobb különbség, hogy az „ember szerszámkészítő állat”, és ennek következtében céltudatos, előre eltervezett munkát képes végezni. Még csak nem is az, hogy tud gondolkodni! Hanem az, hogy neki **van lelkivilága és lelkiismerete**. Persze manapság nagyon sok megtévesztő információ érhet bennünket ezzel kapcsolatban is. Gyakran lehet olvasni az állatok, sőt a növények lelkivilágáról is. Én nem kívánok ezzel kapcsolatban vitába bocsátkozni, hogy mi a lelkivilág. Az érzések, az ösztönök összessége, amelyek főleg biológiai érzésreflexiókon alapulnak. Kétségtelenül lehetnek ilyenek az állatok és növények világában is. De olyan lelkivilág, amilyen a vallásos embert – az Istenre rátalált az Őt felfedező embert – jellemzi, szerintem nincs és nem is lehet más. **A lelkiismeret, a jó Istennel folytatott állandó párbeszéd, az a különleges hullámhossz, amelyen át a Földön élő ember, a transzcendentális, az égiekben lakozó világgal, nevezetesen a felettünk és bennünk élő Istennel folyamatos párbeszédet tud folytatni**, úgy ahogy a születéstől és szerető gyermek apjával és anyjával élete minden fontos kérdését, gondját, baját, örömet meg tudja beszélni. A jóra további biztatást, a rossz elutasítására pedig további megerősítést kap. Akinek nincs meg ez a szoros, mindennap működőképes és állandóan megújuló, megerősödő kapcsolata a jó Istennel, az nagyon egyedül érezheti magát a Földön, még akkor is, ha embermilliók veszik körül. Mert nem érezheti maga mellett azt a segítőt jobbot, amely jóban és rosszban útbizgait bennünket, hogy el ne tévedjünk, el ne kalódjunk ebben a zűrzavaros mai világban.

Hogy lehet a gyerekeket, lassan fokozatosan, szinte észrevétlenül ebbe a magasabb szellemiséget és önkormánytolt igénylő világba bevezetni? Úgy, hogy megismertetjük őket az anyagi világ mellett a szellemi világ létezésével is. Ők egyébként is fogékonyak a Földön kívüli, az ember feletti, a mesebeli dolgokra. El kell nekik mesélni, meg kell magyarázni, hogy a legnagyobb hatalommal nem azok az emberek rendelkeznek a Földön, akik az egyes országok élén állnak és a legnagyobb hadseregük van, a legtöbb embert igazgatják. Mert van ezeknél egy nagyobb, egy magasabbrendűbb, egy felsőbb hatalom is, akit mi emberek jó Istenek nevezünk, és akit mi Atyánkként tisztelünk, mert mi az Ő gyermekei vagyunk. Ő teremtette nemcsak a Világot hanem bennünket embereket is, az Ő legcsodálatosabb teremtményeit, akikkel terveit vannak, akiknek úgy kell viselkednünk, hogy Ő mindig meg legyen velünk elégedve. Tehát egy kisgyereknek nemcsak arra kell törekednie, hogy a szülei, nagyszülei, rokonai, óvó nénije meg legyen vele elégedve, hanem a jó Isten is, mert tőle kapjuk mindennapi kenyerünket, a szép napsütést, a gyönyörű szép és illatos virágokat, de a téli hóesést is, amikor önfeledten lehet szánkózni, síelni és hóem-

bert építeni. Ő nemcsak megteremtett bennünket, de vigyáz is arra, hogyha hallgatunk rá, ha meghalljuk a hangját (ez a lelkiismeret), akkor sohasem érhet bennünket baj, és úgy élhetjük le itt az életünket, ahogy nekünk is a legjobb és az Ő útmutatásainak is megfelel. Ezt unitárius Káténk úgy fejezi ki: „Isten az a láthatatlan erő, aki a Mindenséget fenntartja és igazgatja”. Vagyis a mi Mindenható Atyánk. **Vele tehát, mint az igazi Atyával mindennap párbeszédet kell folytatnunk. Esti imánk előtt vagy után végig kell gondolnunk, hogy azon a napon milyen jót illetve rosszat cselekedtünk.** A jóval kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy érdemes volt céltudatosan dolgozni, tanulni, fáradozni, mert lám ez meghozta a várt sikert, a rossz cselekedet viszont lerontott valamit ebből a sikerélményből, másoknak akaratlanul fájdalmat okozott. Ezért máskor türelme-sebbnek, szófogadóbbnak, belátóbbnak kell lennünk és nem szabad elhamarkodottan beszél-nünk, cselekednünk. Ez utóbbival kapcsolatban őszinte megbánásra van szükség. Meg kell értet-nünk velük, hogy **Isten előtt még lelkünk rejtett zugaiban sem titkolhatunk el semmit.** Ő minden turpisságot, hazugságot felfed. Bennünket pedig annak alapján minősít jó, példamutató gyer-mekének, vagy tévelygő, bűnös fiának, hogy **mennyire tudjuk hibáinkat előtte őszintén feltárni, bevallani és megbánni.**

A mi vallásunkban nincs gyónás. De ez nem azt jelenti, hogy a jó Istennek nem kell elszámol-nunk cselekedeteinkkel. Sőt sokkal **nagyobb az egyéni felelősségünk** azokkal szemben, akik bű-neiket valakinek meggyónva viszonylag könnyeb-ben kaphatnak lelki feloldozást. **Nálunk ilyen feloldozás nincs. A mi számunkra ezt csak a töredelmes megbánás, az állandó önvizsgál-at, az önmarcangolás** – hogy vajon helyesen cselekedtem-e ebben, vagy abban a kérdésben? – **pótolhatja.** Bűnök esetén a **marcangoló büntu-dat a vezeklés,** amely sokszor egészen a sírig elkí-sér bennünket. **Az igazi bűnbánat pedig, magunkba szállás és bűneinkért önmagunk által kivetett penitencia.**

Ha már egészen kisgyermek kortól kezdve nem tudjuk elérni, hogy a kis új emberpalántákat ráne-veljük **bensőséges lelkiélet szükségességére, az esti imára és az ehhez kapcsolódó lelkiis-meretvizsgálatra** – amely annyira természetes kell legyen, mint az, hogy megvacsorázik, lefekvés előtt fogat mos – **akkor ezekből a gyermekek-ből nehezen lesz már a későbbiekben vallá-sos ember, sőt hozzáteszem „emberebb ember, magyarabb magyar” sem.** Félő, hogy nagyon sok kis magyar csemete életéből kimarad ez a boldog periódus. És minél később következik ez be, annál **nehezebb lesz számukra az Isten-re rátalálni** és vele állandó, tartós kontaktust, fo-lyamatos párbeszédet kialakítani. A bevezetőben feltett kérdésre tehát szerintem az a válasz, hogy **templomba járás nélkül is lehet valaki vallá-sos, de csak akkor, ha nemcsak felszínesen hisz abban, hogy van Isten, hanem annyira hisz benne, és tiszteli őt, hogy egész élete fo-lyamán folyamatos párbeszédben áll vele, va-gyis mindennap imádkozik hozzá és mérlegre teszi tetteit.**

A vallásossággal kapcsolatban a másik nagy gond, hogy **sokan csak akkor érzik szükségességét, hogy Istenhez forduljanak, amikor va-lami nagy baj, vagy vesztség éri őket,** amikor valamilyen nagy feladat előtt állnak és úgy érzik, hogy ennek megoldásához **kevés a sa-ját erejük, jól jönne tehát egy kis plusz iste-ni, a trenczendentális segítség.** Nem ritka ez a mai haszonelvű világban. Sokan úgy vélik, a rendelkezésre álló eszközkészletből „akkor kell elővenni a jó Istent” amikor szükséges, mint egy esernyőt, vagy esőkabátot. Olyan ez, mint aki éve-ken át rá sem néz szegény elhagyott szüleire, de amikor autó- vagy lakásvásárlás céljából pénzre van szüksége, akkor váratlanul felkeresi őket és mézes-mázás nagy kedvességgel igyekszik meg-győzni őket arról, hogy ő mindig szerette őket és aggódott értük. Nem szép, nem erkölcsös és nem igazán keresztényi magatartás ez. A jó Isten ter-mészetesen ilyenkor is igyekszik meghallgatni bennünket, bűnös gyermekeit, akinek amikor jól mely akkor füttyülünk rá, mert mi erősek, tehetsé-gesek vagyunk – „amit elértünk azt mind a saját erőnkől, tehetségünkől értük el! – de amikor baj van, mindig azon rimázkodunk hol van az Isten? Miért engedi, hogy ilyen méltánytalan-ság érjen bennünket? Miért nem segít? Hiszen én mindig jó voltam hozzá! Csak éppen nem imád-koztam, mert nem volt rá időm. Éppen ezért nem tudtam vele tartani a kapcsolatot. De ez akkora nagy bűn lenne?” Igen! Valljuk be, **elég nagy bűn, ha vallásosnak, Isten-hívőnek tartjuk magunkat, és mégsem törődünk vele.** Ha nem tartunk igényt az ő bírálatára, csak a segítségére. A helyes felfogás az, amit **Dohnányi Ferenc** hí-res zeneszerzőnk (Bartók és Kodály pályatársa) képviselt: „Én soha semmit sem kértem a jó Isten-től, de amit kaptam, amit elértem azt mindig neki köszöntem meg.” Én is ugyanezt a felfogást képvi-seltem.

Ha töredelmes és őszinte a megbánásunk, ak-kor a jó Isten tőle telhetően mindig segít. Ő még csodákra is képes. De többszörösen elrontott ügy-et nem biztos, hogy többszörös csodákkal ő is helyre tud hozni. Aki azonban folyamatos párbe-szédben, kapcsolatban áll a jó Istennel, annak a külön isteni segítség kérése nélkül is sok minden jó eredménnyel kecsegtet, mert **érzi magában azt az ember feletti plusz erőt, amit HIT-nek nevezünk és ami nélkül keresztény ember nem élhet.** Ez egyszerre plusz erőforrás, más-részt védőpajzs, ami sok minden káros beha-tolástól, kísértéstől megvéd, amitől később bajunk lehetne. A hit, a megfelelő lelki erő, **Isten megtartó szeretete az, amely a keresz-tény, vallásos embert sikerre viszi, az általa képviselt jó ügyet győzelemre segíti.**

2. A vallásos lelki élethez vezető másik út **felőttkorban lehetséges. Ennek meg a mód-ja a szüntelen útkeresés, majd a megvilágo-sodás. Isten léte és a keresztény tanítások igazságainak felismerése révén.**

Ha a HIT-hez vezető utat nem tudjuk gyermek-kortól biztosítani, ha valaki kiesik a vallásos neve-lés családi légköréből, akkor ezt csak felnőtt korban ismerheti fel – ha van hozzá elegendő lelki és akarat ereje! – de akkor már sokkal nehezeb-

ben. A korábban nem vallásos szellemben nevelt **felnőtt emberek az Istenhez vezető utat általában nagyon nehezen és későn, valamilyen nagy lelki, vagy testi megrázkódtatás kapcsán ismerik fel.** Addig általában már túl lesznek egy-két pokoljáráson, különböző szekták, álegyházak szervezési próbálkozásain, amelyekben végül is csalódnuk kell. Lelkileg még jobban kiüresednek, mert csak talmi hókuszpókuszokban részesülnek, elmélyült igazi hitélet helyett. **A felnőttkorban való megtérés egyik legszebb, legklasszikusabb példája a Bibliából közismert. Szent Pál esetéről van szó,** akiről tudjuk, hogy a keresztényüldöző Saultól, a damaszkuszi úton történt **megvilágosodás** révén vált a kereszténység nagy apostolának számító Paulusszá, vagyis Szent Pállá, aki olyan csodálatos, himnikus hangú leveleket írt többek között a korinthusiakhoz.

A felnőttkorban megtérőknek is nekünk kell segítséget nyújtanunk, hogy az üdvözüléshez, a lelki kiteljesedéshez, a lelki békéhez és boldogsághoz vezető igazi útra rátaláljanak és a mi közösségeink teljes értékű tagjai legyenek. Nekik azon túl, hogy ősi vallásunk hitételeivel megismertetjük őket a legfontosabb mondandónk az kell legyen, hogy miként találhatják meg az Istenhez vezető utat, a vele való rendszeres kapcsolatot, a mindennapi imádkozással és a bensőséges lelkiélettel. Szerintem a mai világban, amikor annyi ember szenved depressziós betegségekben, a legfőbb gond az, hogy **problémáink megoldásában elvesztették a fonalat a jó Istennel, a vele folytatott állandó párbeszéd hiányában.** Nem hiszem el, hogy valaki depressziós legyen, ha egész életét az Istennel folytatott párbeszéd keretében éli le. Ha mindennap érzi az Ő szerető gondoskodását, ha az Ő segítségével fel tudja dolgozni, értékelni jó és rossz cselekedeteit, jó és rossz szándékait, gondolatait. Aki megérzi a jó Isten engesztelő szeretetének egy atyai simogatással, bátorítással, vagy dicsérettel felérő hatását, az nem lehet kiábrándult, életunt, perspektívtalan ember. Az a tény, hogy hazánk vezető helyet foglal el a világban az öngyilkosságok ranglistáján csak azzal magyarázható, hogy **túl sokan fordultak el az Istentől és nagyon kevesen élnek bensőséges lelki életet.** Lássuk be: aki depressziós az azért van, mert „rendezetlen számlái” vannak a családdal (a feleségével, férjével, gyermekeivel), munkahelyével, kollégáival, az őt körülvevő világgal, és ezeket a jó Isten segítsége nélkül nem tudja kellően feldolgozni. Aki egész életét az Istenben bízva élte le és megtapasztalta, hogy sohasem kellett nélkülöznie a jó Isten pártfogását, engesztelő szeretetét, az nem lehet depressziós.

Hazánkban is egyre jobban terjednek – nyugati mintára – a különböző szekták és „új vallások”. Vannak például indiai gyökerű irányzatok. Ezeknél nagyon jelentős szerepet töltenek be a **meditációk,** amikor törökülésben leülnek, átszellemülnek „ellazulnak” és „meditálnak”. Csak tudnám, hogy miről? Volt keresztény embernek, akiknek a világ egyik legcsodálatosabb szellemi, filozófiai alkotása a **Biblia áll rendelkezésükre, hogy miért kell az indiai csakrákról meditálniuk?** Ezt sohasem tudom megérteni. Valószínű-

leg azért, mert idejekorán hátat fordítottak a Bibliának és csak a csakrák „bölcsségeit” volt alkalmuk megismerni.

Összegezve az elmondottakat: a vallásos embert leginkább az Istenbe vetett töretlen hit, a bensőséges lelkiélet és a keresztény erkölcs szabályai szerint működő lelkiismeret jellemezheti. Akinél ez nincs biztosítva az nem igazán vallásos ember, még akkor sem ha megkeresztelték, ha megkonfirmálták és hébe-hóba el is megy a templomba.

A templomba járással kapcsolatban azt kell világosan látni, hogy bár bensőséges lelkiéletet **templomba járás nélkül is lehetne élni** – hiszen élnek olyanok is, akik mindennap otthon imádkoznak – két okból kifolyólag a templomba járás tartós mellőzése mégsem ajánlatos.

Mi értelme, a jelentősége a templomba járásnak?

1. **Elsősorban az, hogy a templomba járás során feltöltődhetünk a Szent Ige tanaival, tanításaival, amelyek egy rövidebb, hosszabb ideig ébren tartják bennünk e csodálatos tanok erejét.** Ezt a folyamatot a legjobban a gépkocsik akkumulátorához hasonlíthatjuk. A gépkocsinkkal ide-oda szaladgálhatunk az országban-világban, de bizonyos idő után le kell állnunk, hogy az akkumulátorok telepeit feltöltsük. Ilyen feltöltődés, lelki megújulás lehet számunkra, ha gyakran betérünk templomainkba és ott a vasárnapi istentiszteleteken meghallgatjuk, értelmezzük, lelkünkbe, szívünkbe elraktározzuk a Szent Ige tanait, felemelő gondolatait. Ilyenkor egy transzcendentális kapcsolat részesei leszünk. „Mennyben lakó jó Istenünk”-kel, másrészt lelkész Atyánkfia értelmező, magyarázó prédikációja segítségével **megtaláljuk azt az átvezetést, ami a mennyből ide a földi valóság problémái, gondjai közötti eligazodásig elvezet bennünket.** Így ezeket a felismeréseket **beépíthetjük saját gondolkodásunkba,** mindennapi gondolkodásunk, és az esti lelkiismeretvizsgálataink rendjébe, hogy általuk életünk mindennapi gondjainak útvesztőjében jobban eligazodhassunk.

2. **Másodsorban: egyházunk iránti elkötelezettségünk, szeretetünk kifejezése céljából szükséges a templomba járás.** A hit igazi felemelő érzését igazából csak egy nagy közösségben, annak tagjaként tudjuk megélni. Bármennyire is szoros lelki kapcsolatban vagyunk a jó Istennel, azért mégis egy kicsit magányosnak érezzük magunkat egyedül, ha nem érezzük a **közösség lélekmelegítő erejét.** A közös ima, a közös éneklés, ezek mind nagyon felemelő és örök élményt nyújtó megnyilvánulásai a közös hitéletnek. A templomozás utáni baráti, rokoni, testvéri összelelközésekről, üdvözlésekről, beszélgetésekről nem is szólva. Tehát bár nem tartjuk rossz hívőknek azokat, akik nem járnak rendszeresen templomba, azért a fenti megfontolásokból **mégis mindenkinek azt ajánljuk, hogyha csak teheti járjon sűrűbben a templomba, mert ott mindig lelki megerősítésre talál,** ami segítheti a jó Istennel fenntartott bensőséges kapcsolata további tudatosabb ápolását.

Dr. Zoltán Zoltán